

**Громадська організація
«Київська наукова організація
педагогіки та психології»**

**ЗБІРНИК ТЕЗ
НАУКОВИХ РОБІТ**

учасників міжнародної
науково-практичної конференції:

**«СУЧАСНІ ДОСЯГНЕННЯ
ВІТЧИЗНЯНИХ ВЧЕНИХ
У ГАЛУЗІ ПЕДАГОГІЧНИХ
ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК»**

6–7 березня 2020 року

ЧАСТИНА II

Київ
2020

УДК 001.8(477):[37.01+159.9](063)
С91

Сучасні досягнення вітчизняних вчених у галузі педагогічних та психологічних наук : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 6–7 березня 2020 року). Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020. – Ч. 2. – 164 с.

УДК 001.8(477):[37.01+159.9](063)
С91

У збірнику містяться матеріали, подані на міжнародну науково-практичну конференцію «Сучасні досягнення вітчизняних вчених у галузі педагогічних та психологічних наук». Для студентів, аспірантів, викладачів навчальних закладів, науковців та представників громадських організацій.

Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників. У збірнику максимально точно відображається орфографія та пунктуація, запропонована учасниками.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

© Колектив авторів, 2020
© Київська наукова організація педагогіки та психології, 2020

Ткач Л. В.
ЗНАЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ
ЩОДО ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ТЕХНІКІВ-
ТЕХНОЛОГІВ У КОЛЕДЖАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ 41

Черепсхіна О. А.
ЩОДО КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПСИХОЛОГІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ
ЇХ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ 44

Шама І. П.
ТЕМПОРАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ
ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ 48

Якименко П. В.
СПЕЦИФІКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ
МОВИ ДО ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ 52

СЕКЦІЯ 8. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Алмаші-Копин А. В., Білик О. В.
ТОЛЕРАНТНІСТЬ В КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ
КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГА 56

Олексієнко Я. І., Верещагіна О. П.
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ.
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 58

Панченко В. В., Білозерська В. В.
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
У КОЛЕКТИВІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВИХОВНИХ ГОДИН
ІЗ ЕЛЕМЕНТАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ 62

Стахміч Є. В.
СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ВИХОВАННЯ ЕМПАТІЇ
ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ» 65

Шапаренко Х. А.
ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ВИХОВАТЕЛІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ 68

СЕКЦІЯ 9. ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Білик О. В., Феньов Я. І.
ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ:
З ІСТОРІЇ ПИТАННЯ 72

4. Фоминых А.Ф. Развитие акмеологической компетентности руководителей общеобразовательных учреждений: дис. ... канд. психол. наук. – М.: Академия государственной службы при Президенте РФ, 2005. – 156 с.

Шама І. П., кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри педагогіки

*Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Старобільськ, Луганська область, Україна*

ТЕМПОРАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Процес реформування системи освіти України, зокрема створення Нової української школи, зумовлює необхідність підготовки майбутніх учителів, здатних плідно працювати в нових умовах, здатних швидко орієнтуватись у професійному просторі, ефективно вирішувати педагогічні задачі, постійно вдосконалювати професійні якості, знання та навички. А найголовніше, сучасні вчителі повинні спрямовувати педагогічний вплив на формування унікальної індивідуальності кожного учня, розвиток мислення та інших пізнавальних процесів, формування власної точки зору дитини. Це можливо лише за умови, якщо вчитель сам має яскраву індивідуальність, неповторний індивідуальний стиль професійної діяльності, який починає формуватися в процесі навчання у закладі вищої освіти.

Дослідженням різних аспектів індивідуального стилю діяльності педагога займались багато науковців, так індивідуальність педагога вивчали: С. Гільманов, О. Заболотська, О. Пехота, Є. Рогов та ін., індивідуально-типологічні характеристики педагога – М. Амінов, Є. Климов, Н. Кузьміна, А. Маркова, Н. Петрова, змістовно-функційні характеристики, класифікацію стилів педагогічної діяльності обґрунтовано З. Вяткіною, В. Кан-Каликом, А. Марковою, А. Ніконовою. Ураховуючи наукові підходи до стильової проблематики, сутності поняття «стиль професійної діяльності», «індивідуальний стиль педагога» *індивідуальний стиль професійної діяльності майбутніх учителів* визначено як інтегральне особистісне утворення, що визначає індивідуальну стратегію й тактику організації педагогічної діяльності й забезпечує продуктивність й оптимальну реалізацію завдань професійної діяльності. Аналіз наукової літератури дозволив визначити структурні компоненти індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів, які відбивають і процесуальний, і результативний

бік досліджуваного процесу: інваріантне ядро (типологічно зумовлені психологічні особливості особистості майбутнього вчителя); варіативні складники: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, особистісно-діяльнісний та рефлексивно-оцінний.

Інваріантне ядро індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів – це внутрішньо детерміновані характеристики особистості студента, які майже незмінні в процесі життя і професійної діяльності (тип темпераменту, характерологічні риси, загальні та спеціальні здібності, особливості функційного та емоційного стану людини). У педагогічному словнику Г. Коджаспирової інваріантність розглядається як «властивість об'єкта не змінюватися при зміні умов, у яких він існує» [2, с. 98]. Важливо підкреслити, що усталені психологічні характеристики особистості майбутніх учителів можуть піддаватися корекції, однак цей процес є виключно індивідуальним, відбувається в *індивідуальному хронотопі* «час – простір». Варіативні складники досліджуваного феномену мають потенціал до розвитку, формування, змін під впливом різних чинників. Кожен із цих компонентів розвивається нерівномірно, але зміни кожного з них є умовою розвитку будь-якого іншого.

Важливим принципом формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів визначено *принцип темпоральності*. Темпоральність (від англ. *tempora* – часові особливості) – часова сутність явищ, породжена динамікою їх особливого руху [4, с. 298]. У феноменологічно орієнтованій соціології, а також в психології і культурології поняття темпоральності широко використовується для опису таких динамічних об'єктів, як особистість, соціальна група, клас, суспільство [Там само].

Наукові засади дослідження темпоральності як важливого принципу формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів ґрунтуються на філософських аспектах дослідження темпоральності (О. Болдачов, М. Емірбайер, Е. Міше та ін.), психологічних ідей хронотопу (М. Бахтін, В. Зінченко, О. Ухтомський та ін.), психологічного часу особистості (Є. Головаха, О. Кроник та ін.), психології темпоральності особистості (С. Барбагіна, Т. Хомуленко). Особливо значущими є позиції М. Бахтіна щодо співвідношення простору та часу у розвитку культури в цілому та культури особистості зокрема, позиції В. Зінченка щодо поняття «хронотоп» (від грец. *chronos* – час, *topos* – місце), який позначається як «живий синкретичний простір та час, в якому вони, здавалось б, нероздільні» [1, с. 183]. Важливою є позиція В. Зінченка про те, що хронотоп «поєднує в собі «три кольори часу»: минуле, теперішнє та майбутнє», які водночас існують та розгортаються в реальному та віртуальному просторі [1, с. 185]. Як зауважують Т. Хомуленко та С. Бабатіна темпоральність є психічною властивістю особистості, що визначає усвідомлене ставлення людини до часу, здатність моделювання когнітивної,

емоційно-вольової та поведінкової складових і має регулятивний характер [5]. Нелінійність темпів розвитку як найважливішу характеристику темпоральності в контексті дослідження освітнього простору закладу вищої освіти підкреслює В. Смірнов [3, с. 144].

Темпоральність формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів виявляється в таких ознаках:

- досліджуваний процес необхідно розглядати як процес, що розгортається в часі, включає певну послідовність дій та учинків людини, відбувається в особливому хронотопі освітнього середовища університету. Важливо підкреслити, що час студентства для майбутніх учителів є усвідомленим етапом у формуванні індивідуального стилю професійної діяльності, тоді як час шкільництва, як правило, розглядається як період накопичення суб'єктивного досвіду шкільного життя, який може як позитивно, так й негативно впливати на формування професійних якостей майбутніх учителів;

- різні форми набуття студентами індивідуального досвіду педагогічної діяльності – педагогічна практика у школі, у закладах позашкільної освіти; волонтерська діяльність; репетиторство тощо – здійснюють суттєвий вплив на індивідуальний стиль діяльності та урізноманітнюють хронологічні рамки його формування;

- для кожного студента властивий індивідуальний темпоритм формування власного стилю діяльності – як навчальної, так й майбутньої професійної;

- нелінійні уповільнення та прискорення у процесі формування стилю професійної діяльності майбутніх учителів зумовлені специфікою індивідуальних якостей (темперамент, характер, особливості пізнавальних процесів тощо);

- наявність в освітньому просторі університету декількох поколінь, яким властиві специфічні уявлення про сутність педагогічної діяльності та її ознаки. Така вікова гетерогенність суттєво впливає на усвідомлення майбутніми учителями цінностей педагогічного досвіду поколінь;

- активна взаємодія майбутніх учителів із освітнім середовищем, яке транслює різні уявлення про місію педагога, особливості його професійної діяльності;

- урахування особливостей часової перспективи у становленні стратегій професійного та соціального саморозвитку та самовдосконалення студентів педагогічних спеціальностей;

- наявність темпоральних протиріч у формуванні індивідуального стилю професійної діяльності, а саме, протиріччя між: ускладненням вимог до професійної діяльності сучасного педагога та наявним рівнем підготовки до професійної діяльності на кожному з етапів навчання у закладі вищої освіти; рівнем індивідуального стилю професійної діяльності в студентів, які мають більш широкий досвід практичної педагогічної діяльності за рахунок включення у неформальні соціоку-

льтурні практики, та в студентів, які набували відповідний досвід тільки у процесі педагогічної практики згідно навчального плану;

- динамічний характер освітнього середовища закладу вищої освіти в аспекті співвідношення параметрів «час» та «простір». З одного боку синхронність реалізації освітніх завдань згідно відповідних навчальних планів та завдань, з іншого – включення майбутніх учителів у різні соціальні спільноти (навчальна, соціально-політична, мережева) зумовлюють асинхронний характер формування різних аспектів професійної компетентності, в тому числі індивідуального стилю професійної діяльності. Слід враховувати й можливість більш мобільного за часом способу набуття вищої освіти (екстернат).

Таким чином, принцип темпоральності передбачає урахування темпоритмів індивідуального розвитку студентів; взаємозумовленість часових та просторових аспектів особистісного та професійного становлення майбутніх учителів у закладі вищої освіти; урахування уявлень студентів про власні життєві перспективи; вплив соціокультурного середовища конкретного закладу освіти на формування особистості студентів.

Література:

1. Зинченко В. П. Сознание и творческий акт / В. П. Зинченко. – М. : Языки славянских культур, 2010. – 592 с.
2. Коджаспирова Г. М. Словарь по педагогике / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – М. : ИКЦ «МарТ», 2005. – 448 с.
3. Смирнов В. Про темпоральність освітніх процесів / В. Смирнов // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2012. – № 40. – С. 143-152.
4. Современная западная философия. Словарь / ред. В. Н. Садовский. – М. : Изд. полит. литер., 1991. – 414 с.
5. Хомуленко Т. Б. Психологія темпоральності особистості: віковий аспект : монографія / Т. Б. Хомуленко, С. І. Бабатіна; Херсон. держ. ун-т, Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Херсон : Вишемирський В. С., 2014. – 235 с.